

Nusret Agić

FAKULTET ZA KRIMINALISTIKU,
KRIMINOLOGIJU I SUGURNOSNE STUDIJE
UNIVERZITETA U SARAJEVU

OČUVANJE DRŽAVNOPRAVNOG KONTINITETA BOSNE I HERCEGOVINE

Sažetak

Položaj države u međunarodnoj zajednici i njen međunarodnopravni subjektivitet određen je odnosom njene državnosti prema međunarodnom pravu. Za međunarodno pravo je sasvim irelevantno državno uređenje i unutarnja društvenopravna struktura. Važniji od toga su međunarodnopravni standardi koje država, kao subjekt međunarodnog prava, primjenjuje, prije svega na svoje stanovnike, a onda i u odnosu na međunarodnu zajednicu. Stoga je očigledno da međunarodni pravni poredak čini distinkciju između međunarodnog priznanja određene države i njenog unutarnjeg uređenja. U slučaju Bosne i Hercegovine, čini se, značaj i jednog i drugog itekako utiče na njenu nezavisnost i budući demokratski razvoj.

Ključne riječi

Državno uređenje, međunarodno pravo, politika, suverenitet.

Summary The position of any state within international community as well as its international- legal subjectivity are defined by the attitude of its own statehood towards international law. As for the international law, it is entirely irrelevant what the system of government and internal legal structure of the state are like. Far more importance is given to the international-legal standards the state as a subject of international law applies, firstly, against its citizens and also against international community. Therefore, it is obvious that international legal order makes a clear distinction between international recognition of a certain state and its internal order and structure. In the case of Bosnia and Herzegovina, it seems, the significance both of those elements bear definitely has impact on its independence and future democratic development.

Key words

Government, international law, policy, sovereignty

Pravna priroda međunarodnog priznanja i državnog uređenja Bosne i Hercegovine

U Povelji Ujedinjenih naroda, koja je neformalno i ustav međunarodne zajednice, naglašeno je kako „ništa ne ovlašćuje UN da se mešaju u pitanja koja se po suštini nalaze u unutrašnjoj nadležnosti svake države, niti zahteva od članova da takva pitanja iznose na rešavanje po osnovu ove Povelje. Ali ovo načelo neće uticati na primenu prinudnih mera predviđenih u glavi II“.¹ Kao što vidimo, državama se uvijek ostavlja puna autonomija svoga unutarnjeg organiziranja i ustroja. To ne znači da međunarodno pravo nema supremaciju nad unutarnjim pravom, jer prema njegovim temeljnim načelima, unutarnje pravo ne smije sadržavati norme suprotne međunarodnom pravu. Posebno se naglašava da „ukoliko raspodela nadležnosti u nekoj federalnoj državi postane relevantna na međunarodnom planu, onda je to uvek povezano s osnovnim principima suvereniteta, saglasnosti ili priznanja“.² Samo su na taj način države suverene i jednake prema međunarodnom pravu i samo na tim osnovama one su njegovi subjekti.³

Imajući u vidu iznesene napomene, međunarodna zajednica iskazala je naglašeno transcendentan stav prema unutarnjem ustrojstvu Bosne i Hercegovine, nakon arbitražnih odluka koje su odredile njenu nezavisnost i suverenitet. Državu, kakvu je Arbitražna komisija Mirovne konferencije Evropske zajednice ustanovila Mišljenjem No. 4. , a zatim potvrdila Mišljenjem No. 11., međunarodna zajednica je priznala i potvrdila.

Također, cjelokupna ostala aktivnost međunarodne zajednice, posebno o pitanju raspada SFRJ i stvaranja novih nezavisnih država, proizašla je iz arbitražnih odluka. Stoga, je prof. dr. Kasim Begić potpuno u pravu kada kaže da je „međunarodnopravni poredak u povodu Bosne funkcionirao samo u početku, u vrijeme „presuda“ Badinterove komisije o disoluciji bivše Jugoslavije i prilikom postupka potvrđivanja samosvojnosti BiH i njenog međunarodnog priznanja kao suverene države u postojećim granicama. U vrijeme početka agresije to je istovremeno značilo, umjesto principa međunarodnopravnog poretka, tretman Bosne u okvirima tzv. real-politike, sa nametanjem nacionalnih politika i interesa pojedinih država involviranih, preko Evropske unije i Ujedinjenih naroda u tzv. razrješavanje bosanskohercegovačke krize i sa licemjerjem, kao pretpostavkom ovog radikalnog zaokreta (slično osudama, prije šesdesetak godina, španjolske republikanske vlade zbog internacionalnih brigada, dok su u isto vrijeme importovane Hitlerove

¹ *Povelja Ujedinjenih naroda, član 2., para. 7., str. 298.*

² *Trifunovska, Snežana, Federalne države i međunarodni ugovori (doktorska teza), Pravni fakultet, Novi Sad, 1991., str. 256.*

³ *Povelja Ujedinjenih naroda, član 2., para. 1., str. XXX.*

i Musolinijove eskadrile i tenkovske brigade preoravale Španjolsku i masakrirale civile, što su bili na strani legalne i legitimne vlasti“⁴

Sličan utisak postoji i sada. Evropa je propustila veliku priliku nadvladati konzervativizam i tradicionalizam političkog egoizma njenih pojedinih država članica. Poslije početnog nesnalaženja i jalovih diplomatskih pokušaja rješavanja krize u Jugoslaviji, Evropska zajednica je preko Arbitražne komisije riješila temeljna pitanja proizašla iz procesa disolucije SFR Jugoslavije. Zato se ne mogu prihvatiti one kritičke ocjene po kojima Evropska zajednica i njene zemlje članice nemaju značajnije zasluge u rješavanju političke krize koja je zahvatila Jugoslaviju, kao i traženje optimalnih rješenja. Arbitražna komisija je egzemplificirala neminovnost raspada SFRJ i istakla posljedice koje iz toga procesa trebaju proisteći. Vrijednosti njenih odluka trajno su značajne u pogledu očuvanja postojećih granica novonastalih nezavisnih i suverenih država poslije procesa disolucije Jugoslavije, a naročito kada je u pitanju međunarodno priznanje Bosne i Hercegovine, u skladu sa pravilima međunarodnog prava. Odluke koje su tada date od relevantnog međunarodnog pravnog organa, kojeg su prihvatile sve bivše jugoslovenske republike i Predsjedništvo SFRJ i koji je bio sastavljen od najjeminentnijih stručnjaka ustavnog prava evropskih država,⁵ sasvim sigurno imaju trajnu vrijednost. Bila je to praktična institucionalna implementacija međunarodne pravne jurisprudencije. Učešće Evrope u razrješenju političke krize u Jugoslaviji i njen odnos prema Bosni i Hercegovini izuzetno je značajan. Odluke Badinterove komisije toliko su pozitivne i predstavljaju akte trajne vrijednosti kojima je obogaćena međunarodna pravna teorija i praksa. Na žalost, ta pozitivnost u odnosu na Bosnu i Hercegovinu, koja je stekla međunarodno priznanje kao nezavisna i suverena država, trajala je do 06. aprila 1992. godine. Od toga datuma sudbina Arbitražne komisije i njenih mišljenja i period njihovog trajanja protekli su u znaku apatizma, zabrinutosti, pa i odricanja Evrope od vlastitih stavova izraženih u pomenutim odlukama, ali i od Arbitražne komisije. Paradoksalna je činjenica da odricanje nije izvršeno u formi gašenja Arbitražne komisije, niti je Arbitražna komisija nakon toga prestala davati svoja mišljenja. Jednostavno, Evropa koja ih je donijela od njihove provedbe je potpuno odustala. Da stvar bude gora, i sva kasnija mišljenja koja je Komisija dala bila su izrazito pozitivna. Komisija je sve odgovore dala jasno i precizno. Ti odgovori se mogu smatrati novim međunarodnim pravom kojim su stvorena nova područja, koja ranije nisu postojala u Evropi, a koja se naročito odnose na pitanja samoodređenja naroda i pitanja granica, zato riječi prof. dr. Ćazima Sadikovića, koje su sadržane u poruci, mnogo više bude nadu kada kaže: „Mi očekujemo da se ponovo oglase i elitni pravници, poput onih koji su prije četiri godine činili Arbitražnu komisiju i nastave posao na stvaranju perspektive, prosperiteta i sigurnosti države Bosne i Hercegovine. Pri tome, naročito

⁴ Begić, Kasim, I., *Bosna i Hercegovina od Vanceove misije do Dejtonskog sporazuma (1991. 1996.)*, Bosanka knjiga, Sarajevo, 1997., str. 9.

⁵ Predsjednik Arbitražne komisije bio je predsjednik Ustavnog suda Francuske Robert Badinter.

očekujemo da se iznadu prihvatljivi metodi restitucije prava i sloboda koja su u Bosni i Hercegovini pogažena tokom proteklog rata, te da se stvore neophodne institucionalne pretpostavke za stvaranje pravne države Bosne i Hercegovine, kao polazišta svih drugih demokratskih procesa i promjena. Posebno očekujemo da se naša multietnička država efikasno u budućnosti zaštiti od svih irelevantističkih pretenzija tzv. matičnih država prema svojim nacionalnim i etničkim grupama koje žive u Bosni i Hercegovini.“⁶

Uticao politike na međunarodno pravo kada je u pitanju Bosna i Hercegovina

Nažalost, gotovo dvadeset godina nakon međunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine, može se postaviti pitanje da li je Evropa, s obzirom da je ona dala velika ovlaštenja Arbitražnoj komisiji da odlučuje o svim pitanjima koja su proizilazila iz krize u Jugoslaviji koja je dovela do procesa njene disolucije, bila dosljedna u primjeni svojih odluka.

Da li Evropska unija danas stoji na stanovištima koja je zauzela svojevremeno Arbitražna komisija? U traženju odgovora na ovo i druga pitanja, moramo iskazati i dozu objektivne kritike prema međunarodnom pravu.

Međunarodno pravo nije imuno od politike. Ono joj je često i potčinjeno politici. Ukazivanje na kontinuitet etnopolitike u Bosni i Hercegovini, koja je dominirala, nakon što je Arbitražna komisija nestala sa međunarodne pozornice, treba nas opomenuti da ne smijemo potcjenjivati značaj etničkog preporoda u nacionalnoj konstituciji evropskih država. U nekima od njih preporod i obrat su doživjeli neonacistički pokreti u pojedinim zemljama. Regionalna politička zajednica od jučer, na koju se pozivaju danas u svojoj kritici etnonacionalizma, bila je zasnovana na etnopolitičkim, usko nacionalnim vezama. Zbog toga su se u njenom okrilju ispoljavali različiti otpori koji su često prerasli u otvorene sukobe koji i danas traju. Upravo je to i vodilo Evropsku zajednicu u bezdan i prijetilo njenom raspadu, nakon čega je ona značajno reformirana i proširena novim državama članicama.

Imajući ovo u vidu, teško je dati precizan odgovor. Također, ne može se tvrditi da je Evropa danas izašla iz čudne letargije u koju je zapala. Na površinu su ponovno „isplivali“ neprincipijelni centri moći koji su inhibirali djelovanje, imanentno u normama pozitivnog međunarodnog prava. S obzirom na nacionalnu stabilnost članica i konzistentnost pravnih sistema u njima, teško je razumjeti reverzibilan stav Evrope i njeno suprotno djelovanje u odnosu na odluke Arbitražne komisije. Posebno je teško razumjeti aktivno učešće evropskih posrednika u podjeli Bosne i Hercegovine. Također, zabrinjavajući je dvostruki odnos Evropske zajednice prema pravu na samoodređenje Srba u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, koje je Arbitražna

⁶ Sadiković, Čazim, *Ibid.*, str. 351.

komisija dala jedinstveno za obje države. Ne možemo se oteti utisku da je Evropa vrlo dosljedno sprovedla mišljenje Komisije u pogledu srpskog naroda u Hrvatskoj, prešutjevši kasniju njegovu eksterminaciju, dok je u Bosni i Hercegovini neposredno pomogla i dozvolila stvaranje Republike Srpske kao entiteta (države) srpskog naroda u Bosni i Hercegovini. Dakle, dozvolila je i učestvovala u provedbi prava na samoodređenje srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, stvaranjem ekskluzivne teritorije srpskog etnosa i čisto etničke političke vlasti. I sve to nakon zločina i genocida koji su na toj teritoriji počinjeni u velikim razmjerama. Da li je Evropa izdala demokratiju i prekršila međunarodno pravo, isključivo, na štetu naroda i građana Bosne i Hercegovine? Taj strahoviti kontrast, u stvari, jedan je apokaliptični scenarij misticizma u poimanju sile kao sredstva za ostvarenje ciljeva. Entitet Republika Srpska je nastao agresijom i genocidom, kao paradigma prava na samoodređenje Srba u Bosni i Hercegovini i takav je potvrđen od međunarodne zajednice u svim planovima o njenom ustrojstvu. Arbitražna komisija će ostati zapamćena po pravnoj prirodi i domašaju svojih odluka, ali i po političkim mahinacijama kojima je Evropa gazila principe međunarodnog prava i demokratije.

Pravo i etnopolitika

Zamjena teza o pravu i pravičnosti zapravo je zamjena prava silom, što predstavlja logiku srednjeg vijeka. Evropa je supstancijalizirala i apsolutizirala svoje interese u odnosu na druge države koje nisu njene članice. To nije utilitarizam Bentham, J. S. Milla, već najgori oblik paganstva i idiotizma. U Bosni i Hercegovini je instaliran etnos i na njemu promoviran koncept etnopolitike, kao koncept njegove dalje homogenizacije na nacionalističkoj osnovi. Nasuprt tome, Hrvatskoj je „dopušteno“ stvaranje mononacionalne države. Srbima nisu osigurana ona prava koja pripadaju manjinama, nego mnogo gora od toga. Njima je bukvalno oduzet fizički opstanak na prostoru Hrvatske. Danas je Hrvatska mnogo bliža Evropi, nego Bosna i Hercegovina. Ona nije bila uslovljena povratkom Srba. Tako ponašanje je rezultiralo instaliranjem tzv. defanzivnih nacionalizama na prostoru bivše Jugoslavije, kao vid političkog voluntarizma Evrope, čime je u svim novostvorenim državama, a posebno u Bosni i Hercegovini, stalno reprodukovana destruktirajući defetizam i bezperspektivnost.

Dakle, nakon 1992. godine pa zaključno sa Dejtonskim mirovnim sporazumom, aktivnosti Evrope i međunarodne zajednice prema Bosni i Hercegovini predstavljaju svojevrсни *contradictio in adjecto* u odnosu na temeljne principe međunarodnog prava sadržane u Povelji UN-a i brojnim konvencijama. U pitanju su poznate činjenice koje su morale uticajati na ponašanje međunarodne zajednice, a one su:

Bosna i Hercegovina je stekla međunarodno priznanje kao nezavisna i suverena država u njenim historijskim granicama koje su bile i međunarodno priznate granice; Ustav BiH je pretpostavio jednakost građana i ravnopravnost naroda sa ostalim narodima na čitavom njenom prostoru. Ustav je stavio u ravnopravan položaj sve

narode, a samim tim, i srpski narod u Bosni i Hercegovini koji je zbog ispoljavanja iredentističkog secesionizma, na neki način, bio sankcioniran od strane Arbitražne komisije i sveden u položaj manjine u Bosni i Hercegovini.⁷

Na Bosnu i Hercegovinu je 06. aprila 1992. godine izvršena agresija od strane Srbije i Crne Gore, a njima se 1993. godine pridružila Republika Hrvatska. Na taj način je Bosna i Hercegovina onemogućena u vršenju suvereniteta na većem dijelu svoje teritorije, što predstavlja vrlo bitnu činjenicu u odnosu na međunarodno pravo. Nesporno je da je agresija na državu članicu UN-a nešto što ima reperkusije u međunarodnom pravu. Svi pregovori i mirovni planovi o Bosni i Hercegovini pretpostavljali su takva ustavna rješenja i unutarnju strukturu koja su polazila od etničke podjele stanovništva kao konstitutivnog elementa na ekskluzivnoj etničkoj teritoriji. Uvijek su pitanja samoodređenja Srba u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj obuhvatana u paru, jer se i pitanje odnosilo na Bosnu i Hercegovinu i Hrvatsku. Međutim, odgovor se, također, trebao odnositi na Bosnu i Hercegovinu i Hrvatsku, ali su samo rješenja primjenjivana jedino na Bosnu i Hercegovinu.

Osiguranje suvereniteta i nezavisnosti Bosne i Hercegovine U vrijeme izvršene agresije na Bosnu i Hercegovinu, izgleda kao da njen suverenitet nije imao presudan značaj za ponašanje međunarodne zajednice radi osiguranja njenog međunarodnog subjektiviteta.

Naime, od tog momenta međunarodna zajednica je Bosni i Hercegovini priznavala nekvalificirani međunarodnopravni subjektivitet koji se ogledao u nepreduzimanju efikasnih i kolektivnih mjera radi sprečavanja i suzbijanja akta agresije na Bosnu i Hercegovinu, u skladu sa međunarodnim pravom.⁸ Za međunarodnu zajednicu to je značilo da se radi o etničkom sukobu, a mjere koje su poduzimane bile su samo radi ublažavanja posljedica gaženja temeljnih ljudskih prava i principa na kojima počivaju Ujedinjeni narodi i Evropska zajednica.

Na drugoj strani, za Bosnu i Hercegovinu i njen jus legationis, nedjelotvornost međunarodne zajednice značila je nepoštivanje osnovnih principa međunarodnog prava sadržanih u Povelji UN-a, a kao izraz nečinjenja koji, prema općem principu međunarodnog prava predstavlja njegov delikt, a koji je rezultirao zločinom genocida nad bošnjačkim narodom i ogromna stradanja ostalih naroda i građana, kakva Evropa nije doživjela nakon Drugog svjetskog rata.

Odstupanje od principa običajnog međunarodnog prava, uprkos brojnim rezolucijama Savjeta sigurnost UN-a o zabrani upotrebe sile, izražen u članu 2.,

⁷ Ibid., Mišljenje No. 2.

⁸ Povelja Ujedinjenih naroda, član 1., para. 1., str. XXX.

paragraf 4., Povelje Ujedinjenih naroda, predstavlja odstupanje od fundamentalnog principa savremenih međunarodnih odnosa između država u međunarodnoj zajednici.⁹

Bez namjere da elaboriramo ponašanje međunarodne zajednice u sprečavanju i zaustavljanju agresije na Bosnu i Hercegovinu kao i potpuno odsustvo nacionalnog pristupa u brojnim mirovnim pregovorima oko uređenja i unutarnje strukture države, činjenica je da je ona ignorirala tada važeći Ustav RBiH. Također, nepobitna je činjenica da je Evropska zajednica, nakon mišljenja Arbitražne komisije, bila potpuno nesposobna adekvatno djelovati na suzbijanju ostrašćenog srbijanskog i hrvatskog nacionalizma. Uz veći dio međunarodne zajednice i UN-a, ona je nijemo posmatrala reinkarnirani fašizam i gaženje elementarnih demokratskih principa savremenog čovječanstva. Preuzimajući dominantno aktivnu ulogu u jugoslovenskoj krizi, tek su Sjedinjene Američke Države uspjele spriječiti dalju agresiju, prećenu nedovoljnim angažiranjem Evropske zajednice i njenih država članica. Zaključivanje Dejtonskog mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu značilo je završetak ratnih sukoba i velikih stradanja njenih građana. Također, izgradnja institucija države bila je praćena održavanjem općih izbora 1996., 1998. i 2000. godine, što je imalo za posljedicu napredak demokratije i stabiliziranje unutarnjih odnosa.

U Izvještaju Međunarodne krizne grupe za Balkan, kaže se: „Dejtonskim sporazumom zaustavljen je užasni sukob koji je trajao četiri i pol godine, ali njime nije isključena nijedna od dviju konačnih opcija za Bosnu i Hercegovinu: reintegracija ili podjela. Konačni ishod još uvijek može biti stvaranje jedinstvene Bosne i Hercegovine ili suprotno – konačno razbijanje Bosne u dva ili više dijelova; a može se dogoditi da Bosna opstane kao nesigurna i na dulji rok samo formalno jedinstvena država.“¹⁰ Ne zanemarujući vrijednosti ovog, u svojoj suštini evropskog plana, mislimo da njegova ključna slabost proizilazi iz regionalnog pristupa traženju rješenja u Bosni i Hercegovini koje joj implicitno uskraćuje osiguranje potpunog unutarnjeg i vanjskog suvereniteta. Taj regionalni pristup podrazumijevao je aktivno učešće u Sporazumu još dvjema državama sa prostora bivše Jugoslavije, SR Jugoslaviji i Republici Hrvatskoj, čiji su interesi u njemu bitno zastupljeni.

Uticaj disfunkcije suvereniteta Bosne i Hercegovine na njenu nezavisnost

Pravna priroda subjektiviteta u međunarodnim odnosima određuje aktivni legitimitet države da u njima sudjeluje kao nosilac prava i obaveza, te da uživa

⁹ „Odredbe Povelje koje se tiču zabrane upotrebe sile, same po sebi konstituiraju upadljiv primjer pravila u međunarodnom pravu koje ima karakter ‘jus cogens.’“ (Paragraf 1. komentara Komisije za međunarodno pravo na član 50., svog nacrtu članova iz ugovornog prava, I. L. C., Godišnjak-knjiga II, Beograd, 1966., str. 247.)

¹⁰ Tindemans, Léo, *Nedovršeni mir, Izvještaj Međunarodne komisije za Balkan, Edicija Rat i mir, Zagreb, 1998., str. 55.*

međunarodnopravnu zaštitu. Na taj način državi se osiguravaju svi oblici pravne zaštite u slučajevima kršenja međunarodnog prava, ali i privilegije u smislu sposobnosti zaključivanja međunarodnih pravnih poslova, ugovora i sporazuma; članstvo u međunarodnim organizacijama; kao i sposobnost uživanja privilegija i imuniteta od strane državne jurisdikcije.¹¹

Kada je svojevremeno Aleksander Votson (Alexander Watson), američki delegat u Vijeću sigurnosti UN-a, izjavio da se Jugoslavija raspala na republike,¹² bilo je ločino zaključiti da će sve novonastale države imati potpuno istovjetan međunarodnopravni subjektivitet. Za razliku od ostalih jugoslavenskih republika koje su, osim Slovenije, bile višenacionalne zajednice, samo je Bosna i Hercegovina stekla jedan poseban oblik međunarodnog subjektiviteta. Opstanak novih samostalnih i nezavisnih država se vidio samo po modelu nacije-države, dakle, po onom istom modelu koji je bio također i model raspada Jugoslavije. Takvo ponašanje ukazuje da je međunarodna zajednica u određenim momentima ispoljavala prilično nesnalaženje i nekonzistentnost u primjeni međunarodnog prava, kao i naslijeđenu konzervativnost i opterećenost raznim uticajima.

U Bosni i Hercegovini suverenitet države nikada nije bio upitan. On je, čak, bio manje upitan nego kod ostalih država koje su nastale raspadom SFRJ. S obzirom da je suverenitet imanentan nezavisnosti koja se, de facto, potvrđuje državnošću, proizilazi da je BiH postala priznata nezavisna i suverena država na najlegalniji način, u skladu sa Ustavom Republike Bosne i Hercegovine. Ona je to postala i na najlegitimniji način, u skladu sa voljom velike većine njenih građana, kao stanovnika i državljana Bosne i Hercegovine, koja je iskazana na referendumu. Na koncu, to isto je potvrdio i Dejtonski mirovni sporazum.

Određene nejasnoće i nedosljednosti postoje kada se analizira položaj Bosne i Hercegovine u odnosu na druge države. To je naročito naglašeno u odnosu na Srbiju i Crnu Goru, te Hrvatsku. BiH u odnosu na njih, prema Dejtonskom sporazumu, nema ravnopravan status. To nije odnos nezavisnih država prema „principima međunarodnog prava kojim su označeni oni principi koji vladaju između nezavisnih država“.¹³ Nije Bosna i Hercegovina odredila ustavnopravni okvir Srbije i Crne Gore ili Hrvatske, nego su one to učinile u pogledu Bosne i Hercegovine.

Problem predstavlja upravo taj pravni odnos država ugovornica koji ne korespondira sa imperativnom normom općeg međunarodnog prava koju smo spomenuli. Države su priznati subjekti međunarodnog prava i na njih se primjenjuje

¹¹ Brownlie, I., *Principles of Public International Law*, 3rd ed, Oxford, 1979., str 60.

¹² Security Council, 3116 th Meeting, Press release SC/5471, September 1992.

¹³ Presuda Stalnog suda međunarodne pravde u sporu „Lotus“ (P. C. I. J. Publications, Ser. A., No. 9., p., u Stevan Đorđević, str. 81.)

princip o suverenoj jednakosti država.¹⁴ Također, moramo imati u vidu da poštivanje normi općeg međunarodnog prava ima za cilj, s jedne strane izjednačavanje položaja država ugovornica u procesu zaključenja međunarodnih sporazuma, a s druge strane poštivanje suvereniteta države kao koncepta imanentnom običajnom međunarodnom pravu koji je objašnjen u inter alija, članu 2., paragrafa 1. Povelje UN-a. Pogotovo je nesporno da je Sporazumom Bosna i Hercegovina, kao jedna od država ugovornica ipso facto, stavljena u nejednak položaj u odnosu na ostale dvije države ugovornice. Taj nejednak položaj koji je umanjio kvantum suvereniteta BiH proizilazi iz sljedećih činjenica:

Bosna i Hercegovina je svoju nezavisnost stekla referendumom održanim 29. februara i 01. marta 1992. godine. „Rezultat referenduma je bio zvanično objavljen 06. marta i od tog datuma, uprkos dramatičnim događajima koji su se desili u BiH, ustavni organi Republike su djelovali kao organi suverene države da bi održali njen teritorijalni integritet i svoju punu i isključivu vlast. Tako se 06. mart mora smatrati datumom kada je BiH naslijedila SFRJ.“¹⁵ Dakle, u mišljenju Arbitražne komisije se izričito naglašava da su „ustavni organi Republike“ djelovali kao organi suverene države. BiH je u momentu sticanja nezavisnosti i suvereniteta imala svoj Ustav i, de lege lata, stekla je nezavisnot.

Za razliku od Republike Bosne i Hercegovine, Savezna republika Jugoslavija donijela je Ustav 27. aprila 1992. godine, a Republika Hrvatska je Ustav od 22. decembra 1990. godine dopunila ustavnim aktom od 04. decembra 1991. godine i na tim osnovama su ove dvije države stekle svoju nezavisnost i suverenitet. Vidimo da se s te strane ne može govoriti o suverenoj i pravnoj jednakosti država.¹⁶ Prikraćivanje suverenosti na račun entiteta vidljivo je iz aneksa Općeg okvirnog sporazuma u kojme se pojavljuju Republika Bosna i Hercegovina, Republika Srpska i Federacija BiH i one se očituju o prihvatanju Ustava BiH. Radi se o Republici Bosni i Hercegovini koja je međunarodno priznata država, ugovornica Sporazuma, i entitetima unutar Bosne i Hercegovine, kao političko-teritorijalnim subjektima, koji

¹⁴ Bečka konvencija o ugovornom pravu, član 53., Službeni list SFRJ, Međunarodni ugovori i drugi sporazumi, broj 30/72. („Ništavan je svaki ugovor koji u trenutku kada se zaključuje je u sukobu sa imperativnom normom opšteg međunarodnog prava. Za ovu konvenciju imperativna norma opšteg međunarodnog prava je norma što ju je prihvatila i priznala čitava međunarodna zajednica država, kao normu od koje nije dopušteno nikakvo odstupanje i koja se može izmijeniti samo novom normom opšteg međunarodnog prava.“)

¹⁵ Para. 6., Mišljenje No.11., Ibid.

¹⁶ Festić, Ibrahim, Ignorisanje ustava i razgradnja države, Republika, str.16. („Stav i doktrine međunarodnog prava nedvojbeno idu u tom pravcu da se prilikom zaključivanja međunarodnih ugovora moraju poštivati norme opšteg međunarodnog prava. Jedna od osnovnih normi međunarodnog prava jeste da su države suvereni subjekti u međunarodnoj zajednici, a zatim da međusobnim odnosima države moraju poštivati normu o suverenoj jednakosti. Ni prva ni druga osnovna norma međunarodnog prava nije poštivana u ovom slučaju. Bosna i Hercegovina kao suverena država dobila je ustav izvana (uz saučešće svog predsjednika Predsjedništva i bez poštivanja norme o suverenoj jednakosti od strane susjednih država) mada se u Sporazumu vrši izričito pozivanje na normu o suverenoj jednakosti.“)

suefacto i de iure, paradržave. Entiteti, koji su nastali kao posljedica rata i genocida, derogiraju Republiku Bosnu i Hercegovinu i eklektički tvore Bosnu i Hercegovinu, zadržavajući za sebe brojne njene funkcije. „Praksa međunarodnog prava ne ostavlja nikakvog prostora špekulacijama: ugovornim subjektima se smatraju suverene države, odnosno, u njihovo ime, ugovore potpisuju osobe kojima je po Ustavu države to pravo delegirano. U tom se smislu, međunarodnopravni subjektivitet priznaje: suverenim državama uopšte, državama na području sa paralelnim međunarodnopravnim subjektivitetom (npr. dijelovi federalno organizirane države), državama sa ograničenom sposobnošću ugovaranja (npr. protektorat), suverenim trajno neutralnim državama i državi Vatikan.¹⁷ Suverene i nezavisne države, SR Jugoslavija i Republika Hrvatska, kao subjekti međunarodnog prava, po svojim ustavima su, u momentu zaključivanja Sporazuma bile isključivo nacionalne države, nastale, nakon ratova, iz višenacionalnih državnih zajednica. Bosna i Hercegovina je po Ustavu R BiH bila država konstitutivnih naroda i suverenih građana. Po Dejtonskom sporazumu u BiH je nestao narodni državljanski suverenitet, a uspostavljen je parcijalni etnopolitički koji je ekskluzivno teritorijalnog karaktera. Tako se legitimitet i legalitet državnih organa izvodi iz etniciteta u entitetima, što je suprotno savremenoj demokratskoj teoriji i praksi koja poznaje pluralizam političkih interesa, kao oblik supstituiranja suvereniteta na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine.¹⁸

Zaključak Nekadašnji unutarnji suverenitet Bosne i Hercegovine nestao je nelegalnim ukidanjem njenog Ustava. On je zamijenjen etničkim suverenitetom. BiH je zadržala izvjestan nivo vanjskog predstavljanja, ali njega ostvaruje u saradnji sa međunarodnom zajednicom. Međutim, mnogo gore od svega toga je ustavna diskriminacijska osnova koja je određena na više načina: jednom svrstavanjem etniciteta u entitete, a drugi put diskriminacijom građanina kao političkog subjekta. Treći put je diskriminacija potvrđena uvođenjem tzv. isparcelisane državnosti naroda u Bosni i Hercegovini, odnosno, teritorijalizacijom. Šta dalje?!

¹⁷ Šarčević, Edin, *Ustav i politika*, str. 129.

¹⁸ Duvnjak, Nedžad, *Neki aspekti Dejtonskog sporazuma*, str. 215. (Nameće se, također, zaključak da se dekompozicijom R BiH (i njenim ustavnim redizajniranjem) definitivno uništavanju i nacionalna prava, ukidanjem državotvornosti (konstitutivnosti) njenih konstitutivnih naroda – Bošnjaka, Srba i Hrvata – na cjelokupnom njenom teritoriju.

Izvori – literatura

Imamović, M.,: Bošnjaci, Biblioteka „ Posebna izdanja “ , Sarajevo, 2000.,

Imamović, M. Državno pravni razvitak Bosne i Hercegovine, Magistrat, Sarajevo, 2008.

Imamović, M., Jugoslavenstvo je uvijek bilo velikosrpstvo, u listu „ Ljiljan “, Sarajevo, 14. decembar 1994. godine

Imamović, M. i Žiga J.; Bit nacije, VKBI; Sarajevo 1994.,

Đelmo Z., Nedovršena država, Fakultet kriminalističkih nauka u Sarjevu 2006.

Goati, Vladimir: Jugoslavija na prekretnici, jugoslovenski institut za novinarstvo, Beograd, 1991.

Grupa autora, Nasleđe i naslednici Jugoslavije, Pravni fakultet, Beograd, 1994.,- NIP „ Politika “ , Beograd 21. august 1992. Henkin, International Law: Politics, Values and Function, General Course on Public International Law, Recueil des, Cours, 1989., IV, 216, Dordrecht – Boston – London, 1990.,

Hermet, G.; Culture et domcratie, Paris, 1993.,

Hrženjak, Juray: Međunarodni i europski dokumenti o ljudskim pravima, Čovjek i njegove slobode u pravnoj državi, Informator, Zagreb, 1992.